

BIJVOEGSEL

Schriftelijke antwoorden van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op vragen gesteld in de eerste termijn van de behandeling van **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2026 (36800-IV)**.

Vraag 1

Mensen op de eilanden maken zich grote zorgen over de bijna-botsingen in het Curaçaose luchtruim en de steeds verder escalerende veiligheidssituatie in het Caribisch gebied. Wat gaat de staatssecretaris concreet doen?

Antwoord:

Er zijn meerdere vragen gesteld over de gebeurtenissen in het luchtruim van Curaçao en de moties die naar aanleiding van deze gebeurtenis in de Staten van Curaçao zijn ingediend. De twee gebeurtenissen van afgelopen week zijn ernstig. De zorgen in de Staten van Curaçao zijn heel begrijpelijk. Minister-president Pisas is naar aanleiding van de moties in contact getreden met Defensie en Buitenlandse Zaken. Er wordt op veel verschillende niveaus, waaronder militair en door de luchtvaartautoriteiten, gesproken met de Amerikanen om afspraken te maken die herhaling moeten voorkomen.

Hoewel het luchtruim een landsaangelegenheid is van het land Curaçao, houden de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (hierna: IenW), Defensie en de luchtvaartautoriteiten de situatie nauwlettend in de gaten om het risicobeeld te delen of acties af te stemmen. Om een herhaling van de gebeurtenis te voorkomen is er op verschillende niveaus, waaronder op militair niveau en op het niveau van de luchtvaartautoriteit contact gezocht met de Amerikaanse overheid om de zorgen over de burgerluchtvaart te delen. Ook heeft het ministerie van IenW veelvuldig contact met Curaçao over de burgerluchtvaart. Hiermee beantwoord ik tevens de vragen van de leden Van der Burg (VVD), Van den Brink (CDA), Nanninga (JA21) en Ceder (CU).

Vraag 2

Waarom sluit de stortplaats op Bonaire pas in 2028?

Antwoord:

Op dit moment is er op Bonaire nog geen alternatief beschikbaar voor de verwerking van het dagelijks vrijkomende afval. Sluiting van de stortplaats zonder een volwaardig alternatief is daarom niet verantwoord. In de komende periode werk ik samen met de bewindspersonen van IenW en LVVN en het bestuurscollege van Bonaire, aan afspraken over een structurele oplossing voor de afvalverwerking op het eiland.

In de bestuursovereenkomst is afgesproken dat deze structurele oplossing uiterlijk in 2028 gerealiseerd is. Indien dat niet gehaald wordt, zal ik samen met de betrokken partners mij inspannen om te voorzien in een tijdelijke oplossing. Daarbij kan worden gedacht aan afvoer van afval of tijdelijke opslag op een andere locatie. Ook de voorbereiding en realisatie van een dergelijke tijdelijke oplossing vergt tijd en zorgvuldige besluitvorming.

Vraag 3

Welke maatregelen worden tot 2028 genomen om de mensen en de omgeving te beschermen?

Antwoord:

In de bestuurlijke afspraken over de aanpak van Selibon Lagun heb ik met het bestuurscollege van Bonaire afgesproken dat het bestuurscollege, samen met de directie van Selibon N.V., voor de overbruggingsperiode tot de sluiting van de stortplaats eind 2028 uitvoering geeft aan een pakket van kortetermijnmaatregelen. Deze maatregelen zijn gericht op het verminderen van risico's voor mens en milieu in en rond de stortplaats. Het betreft onder meer het beperken van onbevoegde toegang tot het terrein door middel van (tijdelijke en permanente) omheining en cameratoezicht; het inrichten van een nieuw stortvak conform de geldende milieunormen en -regels; en het afwerken van de bestaande stortplaats om verdere risico's te beperken.

Voor de uitvoering van deze maatregelen heb ik in 2025 een bijdrage van 1,5 miljoen euro geleverd. In aanvulling hierop hecht ik eraan dat omwonenden op een zorgvuldige wijze worden betrokken bij de uitvoering van de aanpak. Ik heb het bestuurscollege daarom gevraagd om de stichting Pro Lagun, als vertegenwoordiger van bewoners, een passende plek te geven in het verdere proces.

Vraag 4

Hebben inwoners ook toegang tot een gezondheidsonderzoek?

Antwoord:

Momenteel voert het RIVM, in opdracht van het bestuurscollege van Bonaire, een verkenning uit naar de mogelijkheden van een Gezondheidseffectrapportage (GER) op Bonaire. De uitkomsten en aanbevelingen van deze verkenning worden naar verwachting op korte termijn opgeleverd. Op basis van deze aanbevelingen zal het bestuurscollege een besluit nemen over het al dan niet uitvoeren van een Gezondheidseffectrapportage. In de bestuurlijke afspraken heb ik vastgelegd dat ik mij zal inzetten om, indien daartoe wordt besloten, aanvullende financiering te verkennen teneinde een bijdrage te leveren aan de uitvoering van een dergelijke rapportage.

Vraag 5

In januari verschijnen er nieuwe armoedecijfers. Kan de staatssecretaris toezeggen dat er meteen daarna een kabinetsreactie komt, met de vervolgstappen voor het sociaal minimum? En wordt in die reactie ook de mogelijke verlenging meegenomen van de subsidies voor elektra, drinkwater, telecom en de energietoelage die eind 2026 aflopen?

Antwoord:

De staatssecretaris Participatie en Integratie heeft uw Kamer op 21 november jongstleden geïnformeerd over diverse ontwerpen, waaronder de monitoring van de effecten van de genomen maatregelen. Het CBS publiceert halverwege januari de volgende monitor macro economische context Caribisch Nederland. Deze zal een beeld geven van de effecten van de maatregelen die zijn genomen om de inkomens te verhogen en de kosten van het levensonderhoud te verlagen.

De staatssecretaris Participatie en Integratie gaf in zijn brief daarnaast aan dat de besluiten over een verlenging van subsidies na 2026 in eerste aanleg liggen bij een nieuw kabinet. Het is aan het volgende kabinet om een besluit te nemen over het handhaven van de huidige subsidies om de betaalbaarheid van nutsvoorzieningen te garanderen.

Vraag 6

Wanneer wordt de pilot met een huurbijdrage voor Bonaire structureel? Waarom is die er niet voor Sint-Eustatius en Saba? Is de staatssecretaris bereid om ook een huurcommissie op te zetten op Sint-Eustatius en Saba, zodat huurders ook daar beter beschermd worden?

Antwoord:

De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (hierna VRO) is verantwoordelijk voor de volkshuisvesting en de ruimtelijke ordening op Bonaire, Saba en Sint-Eustatius. De pilot is destijds op Bonaire opgezet omdat het op Saba en Sint-Eustatius ontbrak aan de randvoorwaardelijke eilandelijke regelgeving rondom de huur-inkomenstabel, de huurcommissie en het woningwaarderingssysteem. Op Saba is dit vooralsnog het geval. Zonder deze regelgeving is het goed uitvoeren van een regeling voor huurlastenverlichting niet mogelijk. Daarnaast is door de nog kleinere schaal van Saba en Sint-Eustatius de bijdrage particulier verhuur niet op volledig dezelfde manier in te voeren op deze eilanden. Momenteel worden gesprekken gevoerd over welke ondersteuning in de particuliere huursector passend zou zijn voor Saba en Sint-Eustatius. Voor de toekomst van de pilot verwijs ik u naar de aanstaande voortgangsrapportage Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Caribisch Nederland, die de minister van VRO naar verwachting in het eerste kwartaal naar de Kamer stuurt.

Aan het opzetten van een huurcommissie op Saba en Sint-Eustatius wordt op dit moment door de minister van VRO samen met de eilanden gewerkt. Op Sint-Eustatius bevindt zich dit in de afrondende fase. Het is uiteindelijk niet aan de regering om een huurcommissie in te stellen, maar aan de bestuurscolleges.

Vraag 7:

Schoolmaaltijden zijn op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba tot half 2026 gefinancierd. Hoe verklaart de staatssecretaris dat scholen in Europees Nederland school maaltijden wel kunnen blijven aanbieden en scholen op de eilanden niet?

Antwoord:

Het kabinet stelt vanaf het aflopen van de tijdelijke regeling in 2026, net als voor Europees Nederland, structureel budget beschikbaar voor schoolmaaltijden op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba.

Vragen van het lid Van der Burg (VVD)

Vraag 1

Met oog op het conflict tussen de Verenigde Staten en Venezuela en de instroom van personen die asiel of opvang willen aanvragen, ziet VVD een behoefte aan ondersteuning in Curaçao, waar het Vluchtelingenverdrag niet geldt. Hoe kijkt de staatssecretaris daarnaar?

Antwoord:

Met betrekking tot de vluchtelingenproblematiek in de Caribische regio kan ik u het volgende meegeven. Migratiebeleid, waaronder het toelatings-, opvang-, terugkeer- en asielbeleid valt, is een landsaangelegenheid. Voor het migratiebeleid van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba, is het ministerie van Asiel en Migratie beleidsinhoudelijk verantwoordelijk. Alle landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden zijn gebonden aan het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens. Hiermee geef ik tevens antwoord op de vraag van lid Nanninga (JA21). Het kabinet volgt de situatie nauwlettend en staat hierbij in direct contact met de landen Aruba, Curaçao, ook waar het gaat om de uitwisseling van relevante ontwikkelingen betreft het migratiebeleid in de regio. Momenteel is er geen indicatie van een verhoogde migratiestroom vanuit Venezuela richting Aruba, Curaçao en Bonaire. Samen met de Caribische delen van het Koninkrijk wordt gewerkt aan het actualiseren van scenario's op het terrein van grootschalige migratiestromen met het oog op de geldende internationale verplichtingen. Daarnaast kan het kabinet, in aanvulling op de faciliteiten die Aruba, Bonaire en Curaçao hiervoor beschikbaar hebben, desgevraagd ondersteuning bieden.

Vraag 2:

Hoe gaat het kabinet zich inzetten voor een verbreding van de economie op Bonaire, Saba en Sint-Eustatius? Is er aandacht voor de stimulering van de economie, gelet op de afhankelijkheid van één specifieke sector: toerisme.

Antwoord

Op dit moment werken Saba en Sint-Eustatius in gezamenlijkheid met het ministerie van BZK en EZ aan een economische ontwikkelstrategie. Daarbij ondersteunt het Economisch Bureau Amsterdam beide trajecten. Bonaire doet dat op eigen kracht in het kader van haar traject Vishon 2050. Op basis van de uitkomsten van deze trajecten, naar verwachting in het voorjaar van 2026, ga ik samen met de minister van Economische Zaken in gesprek met de eilanden, ondernemers en maatschappelijke partners over hoe wij de economie verder kunnen versterken en verbreden.

Vraag 3:

Hoe verhoudt de negatieve berichtgeving over de Belastingdienst van Curaçao zich tot de steun van Nederland via de Landspakketten?

Antwoord:

Belastinginning is primair een aangelegenheid van Curaçao. Curaçao werkt aan structurele verbetering van de Belastingdienst, onder meer via het landspakket. Tegelijkertijd loopt er vanuit het OM een strafrechtelijk onderzoek naar het hoofd van de Ontvanger.

Nederland werkt via het Landspakket op tal van onderwerpen samen met Curaçao. De ontwikkelingen bij de Belastingdienst hebben daar geen invloed op. Ik heb het belang van deugdelijk bestuur, vanwege de verantwoordelijkheid van de Koninkrijksregering hiervoor, bij de minister-president benadrukt. Dit zal ik blijven doen en ik zal de situatie blijven monitoren. Hiermee geef ik tevens antwoord op de vraag van lid Vlottes (PVV).

Vraag 4:

Kan de staatssecretaris reflecteren op onder andere het capaciteitsgebrek voor het realiseren van de voortgang op de Landspakketten?

Antwoord:

Aruba, Curaçao en Sint-Maarten boeken concrete resultaten met de uitvoering van de landspakketten, maar de hervormingen gaan inderdaad soms langzamer dan eerder ingeschat. Daar zijn uiteenlopende redenen voor. De problematiek is complex, er zijn politieke gevoeligheden en er is gebrek aan data. Tevens is de uitvoeringskracht beperkt, onder andere door een gebrek aan wetgevingscapaciteit. Daarom ondersteun ik de landen hierbij, onder meer met extra coördinatiekracht, zoals projectmanagers, met vakinhoudelijke expertise en met inzet van Nederlandse wetgevingsjuristen.

In april 2026 komt het verslag van de Evaluatiecommissie Onderlinge Regeling Samenwerking bij hervormingen beschikbaar. Dit verslag biedt informatie over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de huidige samenwerking op de hervormingen. Het verslag zal na verschijning ook met uw Kamer worden gedeeld.

Vraag 5:

Op Bonaire is er nog spanning bij de varianten die vergelijkbaar zijn met de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in Europees Nederland. Graag reactie daarop van de staatssecretaris.

Antwoord:

Sinds 1 januari jongstleden is de regelgeving ten aanzien van Maatschappelijke ondersteuning op de BES in werking getreden. Vanwege het feit dat de regelgeving nog van recente datum is zijn het beleid en de voorzieningen daarom nog volop in ontwikkeling. De

uitvoering van Maatschappelijke ondersteuning is -- anders dan in Europees Nederland -- niet volledig gedecentraliseerd. Het verantwoordelijke ministerie VWS en de openbare lichamen werken in de uitvoering samen. Op basis van de regelgeving kunnen inwoners een beroep doen op gelijksoortige voorzieningen als in Europees Nederland. In de opbouw van voorzieningen zijn afgelopen jaren de nodige stappen gezet. Dagbesteding, maaltijdvoorziening thuis, en hulpmiddelen zijn bijvoorbeeld op alle drie de eilanden nu beschikbaar.

Vraag 6:

Goed dat er stappen worden gezet wat betreft Selibon, maar toch een vraag naar aanleiding van de brief van gisteren over de verplichtingen van BZK, daar staat onder paragraaf 3.2: "BZK zet zich in om aanvullende financiering in q2 2026 voor de werkpakketten 3 en 4 uit artikel 2.4 van deze overeenkomst en een bijdrage te doen aan de gezondheidseffectenrapportage Selibon." Onder punt 4 staat het mitigeren van risico's dat er nu alleen geld is voor 1 en 2 (zijnde het omheinen en inrichten stortvak) maar niet voor andere zaken. Graag reactie van de staatssecretaris hierop. Hoeveel geld is er aanvullend nodig om het probleem op Selibon op te lossen?

Antwoord:

In 2025 heb ik een bijdrage van 1,5 miljoen euro geleverd ten behoeve van de eerste kortetermijnmaatregelen op de stortplaats Selibon Lagun. Deze middelen zijn bestemd voor het inrichten van een nieuw stortvak conform de geldende milieunormen.

Uit de bestuurlijke afspraken vloeit voort dat ik aanvullende financiering zal verkennen voor het afwerken van de bestaande stortplaats en voor aanvullende maatregelen gericht op verdere mitigatie van de risico's rond Selibon Lagun.

Het ministerie van IenW zal, in overleg met het bestuurscollege van Bonaire, op korte termijn bezien of en onder welke voorwaarden middelen uit het programma Afval op Maat kunnen worden ingezet voor deze maatregelen. Daarbij geldt dat besluitvorming hierover afhankelijk is van de afronding van de verantwoording van reeds verstrekte middelen en de oplevering van de herijkte afvalvisie.

Dit betreffen allemaal maatregelen op de korte termijn. In de komende periode ga ik samen met het bestuurscollege en mijn collega's in het kabinet kijken naar een structurele oplossing. De kosten hiervan zijn nog niet in beeld.

Vragen van het lid Vlottes (PVV)

Vraag 1

Het bestuurscollege van Bonaire heeft onlangs aangegeven dat zij de opbrengsten van de toeristenbelasting wil gebruiken voor onder andere het uitvoeren van wegenonderhoud. Bij incidentele middelen zien we een miljoenenverhoging voor een zogenoemde verkeersader op Bonaire. Hoe verhouden deze inkomsten zich tot elkaar?

Welke investeringen is Bonaire voornemens doen met de gestegen eigen opbrengsten?

Antwoord:

De eilanden hebben te maken met aanzienlijke achterstanden in de fysieke leefomgeving, die voor de wegen het grootst zijn op Bonaire. Zoals in de kabinetsreactie op de adviezen van de Raad voor de fysieke leefomgeving en infrastructuur (Rli) en de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) aangegeven, ontbreekt het op dit moment aan structurele financiering voor de opgaven in het fysieke infrastructuur.

Om de achterstanden weg te werken heeft mijn voorganger in aanvulling op de eigen middelen van Bonaire en de bijzondere uitkeringen van het ministerie van IenW 16 miljoen euro ter beschikking gesteld voor de jaren 2025 tot en met 2028. Deze middelen worden vooral ingezet voor de hoofdwegen en de verbinding met nieuwe woonwijken. De wijze van besteding van eigen inkomsten, waaronder de toeristenbelasting, is net zoals bij gemeenten en provincies, een verantwoordelijkheid van het openbaar lichaam zelf.

Vraag 2:

Eind november heeft het bestuurscollege twee weken de tijd gekregen om met een realistische begroting te komen. Uiterlijk 15 december zou het Bestuurscollege aanvullende informatie moeten hebben verstrekt aan de College financieel toezicht (Cft). Is dit al gebeurd en zo nee, welke gevolgen zal de staatssecretaris hieraan verbinden?

Antwoord:

De begroting 2026 van Bonaire is onvolledig. Hierdoor heeft het Cft BES een oordeelsonthouding afgegeven. Ik heb besloten om Bonaire extra tijd te geven om de benodigde informatie alsnog aan te leveren. De deadline hiervoor was 15 december. Bonaire heeft inmiddels de aanvullende informatie aangeleverd. Het Cft BES zal op basis van de aanvullende informatie op korte termijn een nieuw advies afgeven.

Ik kan op dit moment nog niet vooruitlopen op de goedkeuring van de begroting. Uiterlijk 23 december neem ik een besluit hierover. Ik zal uw Kamer hier zo spoedig mogelijk over informeren. Daarnaast ben ik in gesprek met het Bestuurscollege om nadere afspraken te maken over de verbetering van het financieel beheer. Deze structurele verbeteringen zijn nodig om te komen tot tijdige en kwalitatief goede begrotingsdocumenten.

Vraag 3:

Hoe kijkt de staatssecretaris naar het voornemen van Curaçao om in 2026 186 miljoen Caribische gulden extra te investeren, in het licht van de negatieve berichtgeving over de belastingdienst op Curaçao?

Antwoord:

Curaçao kan leningen voor investeringen aangaan bij Nederland als zij voldoen aan de normen uit de Rijkswet financieel toezicht die getoetst worden door het College financieel toezicht. Deze leningen worden, inclusief rente, terugbetaald. Dit staat los van de situatie van de belastingdienst, wat primair een landsaangelegenheid is. Ik blijf mij inzetten om het belang van deugdelijk bestuur te benadrukken.

Vraag 4:

De einddatum van de landspakketten (zijnde april 2027) komt dichterbij. Heeft de staatssecretaris overwogen om naast de halfjaarlijkse aanpassing van de onderlinge regeling dan ook te kijken naar tussentijdse doelen of mogelijke gevolgen daarvan voor de eventuele verlenging die nog aangevraagd zou kunnen gaan worden?

Antwoord:

In de uitvoeringsagenda zijn tussentijdse doelen opgenomen en met de Landen vindt continu overleg plaats over de voortgang. Daarbij wordt vooral ingezet op het behalen van concrete resultaten vóór april 2027. Vertraging kan ontstaan om verschillende redenen en hoeft niet direct gevolgen te hebben voor een eventuele verlenging. Als onderdeel van de afspraken met de landen is in artikel 10 van de Onderlinge Regeling Samenwerking bij Hervormingen opgenomen dat een evaluatie van deze regeling wordt uitgevoerd, waarbij doeltreffendheid en doelmatigheid van de huidige samenwerking wordt getoetst door een onafhankelijke commissie. Het verslag van deze evaluatie verwacht ik in april 2026 te ontvangen, zoals genoemd in mijn antwoord bij de vraag van lid van der Burg. Op basis daarvan zal worden besloten over of en zo ja in welke vorm de samenwerking na april 2027 wordt voortgezet.

Vraag 1:

Hoe kijkt de staatssecretaris naar de grote zorgen van de bewoners op de eilanden over het conflict tussen de Verenigde Staten en Venezuela?

Antwoord:

Laat er geen misverstand over bestaan: de zorgen van de bevolking in het gebied zijn zeer begrijpelijk en worden door het kabinet absoluut serieus genomen. Defensie en Buitenlandse Zaken zijn Koninkrijksministeries en zijn verantwoordelijk voor het gehele koninkrijk. Dat is ook de reden dat de minister van Buitenlandse Zaken en de minister van Defensie zich volop inzetten voor de informatie-uitwisseling met de regeringen van Aruba en Curaçao en het bestuur van Bonaire.

Daarnaast ondersteunt mijn departement met andere departementen Aruba, Curaçao en Bonaire met de voorbereiding op verschillende scenario's. Zo zijn in november 80 crisisexperts samengekomen om te werken aan verschillende scenario's, gebaseerd op risico's variërend van bijvoorbeeld beperkingen in het luchtruim, tot grotere instroom van vluchtelingen of effecten op het toerisme en de zorg. Ook wordt met Aruba en Bonaire gesproken over ondersteuning. Als blijkt dat Aruba, Curaçao en Bonaire hiernaast nog extra ondersteuning nodig hebben, dan kunnen zij een hulp- en bijstandsverzoek doen. Ik zie in het kabinet zonder meer welwillendheid om de Benedenwinden te helpen.

Vraag 2:

Het leven is voor veel mensen erg duur op de eilanden. Een doosje aardbeien kost op Saba \$18. Ook kosten voor energie, vervoer, huisvesting zijn erg hoog. Armoedecijfers zoveel hoger op de eilanden dan Europees Nederland, dit is Nederland-onwaardig. Graag een reflectie van de staatssecretaris op bestaanszekerheid, de hoge prijzen in de supermarkten, de hoge kosten voor energie, vervoer en huisvesting, en de hoge armoedecijfers Bonaire, Sint-Eustatius en Saba.

Antwoord:

De hoge kosten van levensonderhoud en gelijkwaardige sociale voorzieningen op de eilanden hebben de aandacht van dit kabinet. De afgelopen jaren heeft het Rijk het sociaal minimum significant verhoogd, mede naar aanleiding van de adviezen van de Commissie Sociaal Minimum Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Deze stappen zijn beschreven in de Voortgangsbrief Bestaanszekerheid van 3 juli jongstleden.

In de verlaging van kosten zijn door subsidies op nutsvoorzieningen ook stappen gezet. Het is echter van belang dat we toewerken naar een meer structurele benadering hiervoor. Voor vast internet is er sinds 2023 sprake van een structurele eindgebruikerssubsidie vanuit EZ,

deze loopt niet af. De aanvullende, tijdelijke subsidie van \$15 per aansluiting per maand valt na 2026 weg. De tarieven voor elektra kunnen per 2026 niet meer tot het niveau van Europees Nederland gesubsidieerd worden, door onvoldoende middelen bij KGG om het bestaande budget te verhogen. Indien de netbeheerders op de eilanden de beschikbare subsidie gelijk tussen alle netgebruikers verdeelt, zal een gemiddeld huishouden op de eilanden in 2026 bijna \$50 per maand betalen voor de vaste netkosten, dit is ongeveer \$7 meer dan een huishouden in Europees Nederland in 2026 hiervoor betaalt.

Voor drinkwater geldt dat er voor de jaren na 2026 bij lenW een taakstelling ligt op de subsidiemiddelen, waardoor aanvullende middelen nodig zijn om de tarieven op het huidige niveau te houden. Het is aan het volgende kabinet om een besluit te nemen over het handhaven van de huidige subsidies om de betaalbaarheid van nutsvoorzieningen te garanderen.

Verder blijven de eilanden sterk afhankelijk van goederen- en voedselimport. Om deze afhankelijkheid te verminderen werkt het kabinet aan een fonds voor voedselzekerheid en wordt gewerkt aan een verkenning naar handelsdiversificatie en versterking van regionale verbindingen. Om betaalbaar en toegankelijk openbaar vervoer voor de inwoners van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba te stimuleren, ondersteunt het Rijk de eilanden met middelen bij de implementatie en exploitatie van openbaar vervoer.

Voor de veerverbinding tussen Saba, Sint-Eustatius en Sint-Maarten is voor 2026 en 2027 1,5 miljoen euro per jaar beschikbaar gesteld om de ticketprijzen te verlagen en het vaarschema te verbeteren. Daarnaast werkt het ministerie van lenW aan een wetsvoorstel die het mogelijk maakt om een openbare dienstverplichting (ofwel PSO) aan te gaan voor de luchtverbinding tussen de eilanden. Met een PSO kunnen nadere eisen aan ticketprijzen en een minimum aantal vluchten worden gesteld. Hier is nog geen financiering voor. Betreffende huisvesting wordt vanuit VRO onverminderd ingezet op de bouw van betaalbare woningen en het subsidiëren van huur voor huishoudens met een lager inkomen. Voor Curaçao, Aruba en Sint-Maarten geldt dat zij als autonome landen zelf verantwoordelijk zijn voor beleid op het gebied van bestaanszekerheid. Hier heeft het Rijk geen rol in. Hiermee beantwoord ik tevens de vraag van lid Ceder (CU).

Vraag 3:

Welke acties gaat het kabinet ondernemen om het tekort aan sociale huurwoningen op te lossen op Bonaire, Saba en Sint-Eustatius?

Antwoord:

De minister van VRO is verantwoordelijk voor de volkshuisvesting en de ruimtelijke ordening in Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Voor ieder eiland zijn afspraken gemaakt over de bouw van nieuwe sociale huurwoningen. Hier werken het ministerie van VRO en de openbare

lichamen gezamenlijk aan. Met Saba en Sint-Eustatius is onlangs per eiland een actielijst voor de versnelling van de woningbouw ondertekend, om de belangrijkste uitdagingen in de woningbouw aan te pakken.

Voor de voortgang op de uitvoering van deze afspraken verwijs ik u naar de aanstaande voortgangsrapportage Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Caribisch Nederland, die de minister van VRO naar verwachting in het eerste kwartaal van 2026 naar de Kamer stuurt.

Vraag 4:

In Caribisch Nederland is het onderwijs een onderwerp van aandacht. Naast braindrain is er ook een tekort van leerkrachten die Papiaments spreken, waardoor de leerresultaten achterblijven. Kan de staatssecretaris aangeven hoe het kabinet hiernaar kijkt en wat de ambities zijn op dit gebied?

Antwoord

Het onderwijs op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van OCW. Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren zijn de derde Onderwijsagenda's voor de BES-eilanden ondertekend. Het behouden van goed gekwalificeerd personeel is daar onderdeel van. Momenteel is het ministerie van OCW in gesprek met alle betrokkenen om het lerarentekort en de problematiek daaromheen inzichtelijk te krijgen. Een onderdeel daarvan is het opleiden en behouden van lokaal personeel vaardig in het Papiamentu.

Met betrekking tot braingain wordt samengewerkt met alle Caribische eilanden binnen het Koninkrijk om de mogelijkheden voor studeren op de eilanden en in de regio te vergroten met opleidingen die goed aansluiten op de arbeidsmarkt. In de eerste helft van 2026 wordt er door de betrokken partijen, zoals overheden, onderwijsinstellingen en werkgeverssector, een plan van aanpak uitgewerkt.

Er wordt nu al ingezet op informatievoorziening aan Caribische studenten en young professionals in Nederland over praktische zaken die geregeld moeten worden bij terugkeer naar de eilanden. De Caribische vacaturebank, die ik eerder heb aangekondigd in mijn brief van 4 december jongstleden, zal tevens bijdragen aan de bevordering van terugkeer naar de eilanden.

Vraag 5:

Hoe staat het met de uitvoering van de klimaatplannen voor Caribisch Nederland?

Antwoord

Ik ondersteun de eilanden samen met mijn collega bewindspersonen van KGG en IenW bij het opstellen van de eilandelijke klimaatplannen. Saba en Sint-Eustatius zijn momenteel in de afrondende fase van hun klimaatplannen. De Klimaattafel Bonaire verwacht in het eerste

kwartaal van 2026 het klimaatplan gereed te hebben. De klimaatplannen van Saba en Sint-Eustatius zullen naar verwachting hiervoor gereed zijn.

Vraag 6:

Op welke manieren werken Aruba, Curaçao, Sint-Maarten en Nederland samen om te verduurzamen en om de gevolgen van de klimaatverandering daar zo goed mogelijk op te vangen?

Antwoord:

Allereerst vind ik het belangrijk om op te merken dat de verantwoordelijkheid voor de klimaatopgave en de uitvoering van deze Klimaatagenda bij de Caribische Landen zelf ligt. Wel hebben Nederland en de Caribische Landen een gezamenlijk klimaatagenda en er worden gezamenlijk klimaatadaptieplannen ontwikkeld. Op gebied van klimaatadaptatie werken de vier landen al enige tijd samen in het Programma "International Panel voor Deltas and Coastal Areas" -- het IPDC. Daarnaast is er 150 miljoen euro vanuit de begroting KGG beschikbaar gesteld om het energiesysteem op Curaçao, Aruba en Sint-Maarten duurzamer te maken. Dit geld is bedoeld om de energietransitie mogelijk te maken. Voor meer informatie hierover verwijs ik graag naar de minister van Klimaat en Groene Groei. Daarnaast ontwikkelt het ministerie van IenW met de Caribische landen klimaatadaptatieplannen. Voor meer informatie hierover verwijs ik graag naar de minister van IenW.

Vraag 7:

Is het kabinet in gesprek met de bewoners van Bonaire die samen met Greenpeace een rechtszaak tegen de staat zijn begonnen? Hoe kijkt de staatssecretaris naar het feit dat de bewoners geen andere uitweg zagen dan naar de rechter stappen?

Antwoord:

Greenpeace is namens de bewoners een rechtszaak begonnen. De rechtbank doet 28 januari aanstaande uitspraak en ik zal hier niet op vooruitlopen. Het Rijk ondersteunt Bonaire, Sint-Eustatius en Saba bij het opstellen van hun klimaatplannen. Ook onderschrijft het kabinet het belang van participatie. Voor Bonaire is de Klimaattafel Bonaire sinds anderhalf jaar bezig met het schrijven van een klimaatplan met brede participatie van de inwoners van Bonaire. Tussen maart en september jongstleden organiseerde de Klimaattafel Bonaire tientallen gesprekken met inwoners en maatschappelijke partners. Op 15 oktober jongstleden heeft dit geleid tot de Klimaatintentie Bonaire waarin acht centrale ambities zijn opgenomen. Op basis hiervan werkt de Klimaattafel door aan een Klimaatplan voor Bonaire. Dit is naar verwachting in het eerste kwartaal van 2026 gereed.

Vraag 8:

Het democratisch tekort staat symbool voor het feit dat niet alle koninkrijksburgers gelijke invloed hebben op de besluitvorming die impact hebben op het Koninkrijk. Een voorbeeld hiervan is de huidige ontwikkelingen in het Caribisch gebied. Hoe kijkt de staatssecretaris naar het democratisch tekort?

Antwoord

Ik ben mij ervan bewust dat er een democratisch tekort is. Binnen het Koninkrijk zijn er namelijk Nederlanders gebonden aan wetten die zijn en worden aangenomen door volksvertegenwoordigende organen, terwijl die Nederlanders geen invloed hebben gehad op de samenstelling daarvan. De Afdeling Advisering van de Raad van State van het Koninkrijk (hierna: de Afdeling) heeft bij dit tekort stilgestaan in haar ongevraagd advies ter ere van het 70 jaar Statuut. In dit ongevraagde advies bespreekt de Afdeling verschillende mogelijkheden om tegemoet te komen aan de democratisch tekort, met als concreet voorstel het actief kiesrecht te verruimen.

Het Nederlandse kabinet heeft via een positionpaper stelling genomen op het ongevraagde advies. Het Nederlandse kabinet is het niet eens met het verruimen van het actieve kiesrecht. De voordelen van de toekenning van het actief kiesrecht aan Nederlanders die wonen in de Caribische landen wegen immers, naar het oordeel van het kabinet, niet op tegen de nadelen. Ik verwijs hierbij naar de Nederlandse positionpaper.

Vraag 9:

Kan de staatssecretaris een update geven over de buslijn op Bonaire?

Antwoord:

Over de realisatie van openbaar vervoer zijn onder andere afspraken gemaakt in de uitvoeringsagenda van het Bestuursakkoord Bonaire 2024-2027 en de Regiodeal Bonaire. Bonaire heeft recent een integrale mobiliteits- en gebiedsontwikkelingsstrategie aangeboden aan de eilandsraad van Bonaire waarin ook openbaar vervoer is meegenomen. Bonaire is voornemens om bij de start van het schooljaar 2026 de eerste busverbindingen operationeel te hebben. Vanuit het Rijk zullen we gezamenlijk met Bonaire in gesprek gaan over de uitvoering en details.

Vraag 1

Economisch perspectief moet worden versterkt voor Caribisch Nederland, armoede moet worden bestreden. Eilandbesturen geven aan dat het moeilijk is om echt met elkaar in contact te komen. Hoe kijkt de staatssecretaris naar een extra inspanning te doen om dat contact te leggen, bijvoorbeeld met de Eilandsraden van Saba en Bonaire?

Antwoord:

Op dit moment werken Saba en Sint-Eustatius in gezamenlijkheid met het ministerie van BZK en EZ aan een economische ontwikkelstrategie. Daarbij ondersteunt het Economisch Bureau Amsterdam beide trajecten. Bonaire doet dat op eigen kracht in het kader van haar traject Vishon 2050. Op basis van de uitkomsten van deze trajecten, naar verwachting in het voorjaar van 2026, ga ik samen met de minister van Economische Zaken in gesprek met de Bestuurscolleges, ondernemers en maatschappelijke partners over hoe wij de economie verder kunnen versterken en verbreden. Het is vervolgens aan de Bestuurscolleges om hier verdere afspraken over te maken met de Eilandsraadsleden. Ik ben graag bereid om bij reguliere bestuurlijke overleggen hier extra aandacht aan te besteden.

Vraag 2

De samenwerking op het gebied van de versterking van de grensbewaking (zoals de kustwacht) en de aanpak van ondermijning blijvend voortzetten is van groot belang, zodat we gezamenlijk bijdragen aan stabiliteit en veiligheid in het Caribisch gebied. Kan het kabinet aangeven of het op dit moment lukt permanent een stationsschip te stationeren in het Caribisch gebied?

Antwoord:

Defensie zet zich in om altijd een stationsschip in het Caribisch gebied aanwezig te hebben. Welk schip hiervoor wordt ingezet rouleert. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Defensie.

Vraag 3:

Kan de staatssecretaris uitleggen waarom de uitbreiding van het aantal eilandraadsleden zo belangrijk is?

Antwoord:

De inwoners van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba verdienen een sterke en representatieve volksvertegenwoordiging. Zij worden nu minder representatief vertegenwoordigd dan inwoners van gemeenten met evenveel inwoners. Daarnaast is het aantal gedeputeerden nu

te laag voor de hoeveelheid werk. Dit voorstel zal de bestuurskracht van de eilanden ten goede komen. Die is nu juist zo hard nodig gegeven de opgaven die er liggen.

In nauwe samenspraak met de eilandsbesturen werk ik aan een ondersteuningsprogramma dat vanaf het tweede kwartaal van 2026 uitgevoerd kan worden ter voorbereiding op deze eerste verhoging. Dit bestaat onder meer uit bijeenkomsten en trainingen voor mensen die interesse hebben om lid van de eilandsraad te worden. Vertraging betekent dat inwoners van Bonaire, Saba en Sint-Eustatius moeten wachten tot de volgende verkiezingen in 2031 voordat deze benodigde stap gezet kan worden.

Vragen van het lid Nanninga (JA21)

Vraag 1:

Toezichthouders wijzen regelmatig op de financiële huishouding van de landen. Graag een reactie van de staatssecretaris op de ontwikkeling van de overheidsfinanciën (zoals aflossingen, rentelasten en herfinanciering) in de begroting van Koninkrijksrelaties van de landen Aruba, Curaçao en Sint-Maarten.

Antwoord

In de begrotingstabel staat alleen het saldo van diverse mutaties, waardoor details niet zichtbaar zijn. Wel omvat de begroting een tabel (tabel 7, bladzijde 23) waarin alle leningen met looptijden en rentepercentages per land staan opgenomen. De Nederlandse begroting gaat bovendien alleen in op Nederlandse leningen en geeft daarom geen volledig beeld van de ontwikkeling van de overheidsfinanciën van de landen. In het algemeen kan ik daarover zeggen dat overheidsfinanciën van de landen zich in gunstige zin ontwikkelen, zo dalen de schuldquotes al een aantal jaren, worden de aflossings- en renteverplichtingen jegens Nederland nagekomen en is er sprake van verbetering van het financieel beheer. Graag verwijs ik ook naar de Halfjaarrapportages van het College financieel toezicht.

Vraag 2

Voor de eilanden is 66,6 miljoen euro gereserveerd voor bewustwording van het slavernijverleden en de gevolgen hiervan. De financiële huishouding van sommige eilanden is kwetsbaar. Hoe wil de staatssecretaris de besteding van deze miljoenen serieus controleren en hoe weten we dat deze gelden daadwerkelijk bij de bedoelde projecten terechtkomen?

Antwoord:

Het geld van artikel 2 op onze begroting dient doelmatig te worden besteed. Voor wat betreft de subsidieregeling wordt door Uitvoering van Beleid -- de uitvoerende instantie van de regeling -- een steekproefcontrole uitgevoerd. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan, wordt het geld teruggevorderd. Voor wat betreft de actieagenda's wordt door de lokale overheden jaarlijks een voortgangsrapportage aan BZK aangeboden, waarin wordt verantwoord welke resultaten zijn behaald en welke kosten hiervoor zijn gemaakt.

Vraag 3

NCTV heeft gewaarschuwd dat digitale systemen in de Caribische delen van het Koninkrijk groot risico lopen op cyberaanvallen. Wat kan de staatssecretaris doen om deze digitale veiligheid zo snel mogelijk te beschermen en herstellen en zitten er nog plannen in de pijplijn daartoe?

Antwoord:

In het digitale domein blijven de dreigingen toenemen. Dit onderstreept het belang om de cyberweerbaarheid in het Caribisch deel van het Koninkrijk te verbeteren. Het versterken van de digitale weerbaarheid van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba heeft onder andere aandacht in de Nederlandse Cybersecurity Strategie (NLCS). Hierbij wordt rekening gehouden met de wederzijdse afhankelijkheden met de autonome landen.

Aruba, Curaçao en Sint-Maarten zijn in beginsel zelf verantwoordelijk voor cybersecurity. In het Overheidsbrede Cyberprogramma van 2025 is er een aanvullend programma uitgevoerd waar de landen aan hebben meegedaan. Dit stond in het teken van de verbetering van de samenwerking, onder andere door middel van een gezamenlijke oefening.

Vraag 4

In relatie tot de hoge ticketprijzen op Saba, kan de staatssecretaris toelichten hoe we het openbaar vervoer, zowel de ferry's als de vluchten, toegankelijk houden voor de eilandbewoners?

Antwoord:

Samen met de betrokken ministeries wordt dit op verschillende manieren aangepakt. Zo is voor de veerverbinding tussen Sint-Maarten, Saba en Sint-Eustatius voor 2026 en 2027 1,5 miljoen euro per jaar financiering geborgd. Dit gaat zorgen voor een verbeterd vaarschema en voor lagere ticketprijzen. De minister van IenW en ik verkennen hoe ook na 2027 een de veerdienst structureel gefinancierd kan worden.

Hiernaast werkt het ministerie van IenW aan een wetsvoorstel om een openbardienstverplichting ofwel public service obligation (PSO) voor de luchtverbindingen in de Cariben mogelijk te maken. Dit wetsvoorstel is op 1 december jongstleden aan de Tweede Kamer aangeboden. Met een PSO kunnen nadere eisen aan de ticketprijzen en aan het minimumaantal vluchten worden gesteld.

Het genoemde wetsvoorstel regelt de wettelijke grondslag voor een PSO, en niet de financiering.

Vragen van het lid Ceder (ChristenUnie)

Vraag 1:

Hoe rijmt de staatssecretaris de woorden over bestaanszekerheid in Caribisch Nederland terwijl begrotingsartikel 4 langjarig met 68% afneemt van 51 miljoen euro naar 7 miljoen?

Antwoord:

Het verband tussen de afname van middelen in begrotingsartikel 4 en bestaanszekerheid kan niet zonder meer worden gelegd. Begrotingsartikel 4, 'Bevorderen sociaaleconomische structuur', omvat een aantal grote incidentele investeringen zoals de zeehaven van Saba, de wegen op Bonaire en de Landspakketten van de Tijdelijke Werkorganisatie. Het aflopen van deze incidentele investeringen zorgt er voor dat het budget in de loop der jaren afneemt.

Vraag 2:

Er wordt al jaren gesproken over de invoering van de Werkloosheidswet (WW) voor de Bonaire, Saba en Sint-Eustatius. Wat is de stand van zaken hiervan?

Antwoord

De staatssecretaris Participatie en Integratie verwacht de regeling voor consultatie uit te zetten in het eerste kwartaal van 2026. In zijn brief van 21 november jongstleden heeft hij u daar uitgebreider over geïnformeerd.

Vraag 3:

Herkent de staatssecretaris dat de bijna-botsingen van vliegtuigen het democratisch tekort illustreren?

Antwoord:

Het is aan het land Curaçao zelf om in te staan voor de veiligheid in het luchtruim. Het raakt daarmee niet een Koninkrijkstaak. Hier kan dus niet worden gesproken van een democratisch tekort.

Vraag 4:

De wet Bibob is alleen ingevoerd in Europees Nederland en niet in Caribisch Nederland. Dit belemmert de bestrijding van ondermijning. Wanneer is de beoogde inwerkingtreding van de wet Bibob in Caribisch Nederland?

Antwoord:

De minister van Justitie en Veiligheid en de openbare lichamen werken hard aan de vormgeving van de Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur BES (Bibob BES). Vanuit comply or explain wordt gezien hoe de Wet Bibob voor de context van Bonaire, Saba en Sint-Eustatius passend kan worden gemaakt. Wanneer het Bibob-

instrument daar beschikbaar is nu nog niet te zeggen. Dit is namelijk afhankelijk van verschillende factoren, waaronder de tijd die het kost om het wetsvoorstel te maken. Over de voortgang van het traject blijft de minister van JenV uw Kamer geregeld op de hoogte houden.

Vraag 5:

Wat is het doel voor 2026 ten aanzien van de fysieke leefomgeving op Bonaire, Saba en Sint-Eustatius?

Antwoord:

In samenwerking met de drie eilanden, werkt het kabinet aan gezamenlijke agenda's voor de fysieke infrastructuur en leefomgeving die (conform toezegging in de kabinetsreactie van 7 november) begin 2026 worden opgeleverd. Ik vind het bevorderen van de samenhang in de inzet cruciaal. Deze agenda's beogen daarom de uitvoeringskracht te versterken en de inspanningen van betrokken departementen met de openbare lichamen meer op elkaar af te stemmen. Verder breidt het projectenbureau Caribisch Nederland (PBCN) haar capaciteit en civieltechnische expertise uit om de openbare lichamen te kunnen ondersteunen bij het realiseren van de opgaven in fysieke agenda's. Het is aan het nieuwe kabinet om een afweging te maken op het vraagstuk van de structurele financiering voor onderhouds-, vervangings- en investeringskosten in de eilandelijke infrastructuur.

Vraag 6:

In het geval van de problematiek rondom Selibon is het noodzakelijk dat ook andere ministeries in beweging komen. Kan de staatssecretaris toezeggen dat er op 1 juli aanstaande een uitgewerkt plan ligt met financiële onderbouwing dat is afgestemd met alle betrokkenen, ministeries en het bestuur op Bonaire?

Antwoord:

In de bestuurlijke afspraken heb ik met het bestuurscollege van Bonaire vastgelegd dat het bestuurscollege en ik ons zullen inspannen om uiterlijk 1 juli tot nadere afspraken te komen over het langetermijnperspectief voor de afvalverwerking op Bonaire. Deze afspraken zien toe op de richting en duidelijke contouren van een structurele oplossing.

De verdere uitwerking van deze afspraken vindt plaats in samenwerking met de ministeries van Landbouw, Voedselzekerheid, Visserij en Natuur (hierna: LVVN) en IenW, en binnen de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen. Deze uitwerking omvat onder meer de technische haalbaarheid, mogelijke financieringsstructuren, de benodigde vergunningverlening en de samenloop met fase 2 van het Natuur- en Milieubeleidsplan en het beleidsterrein fysieke infrastructuur.

De ministeries van LVVN en IenW ondersteunen de in de samenwerkingsafspraken vastgelegde koers en zullen worden betrokken bij de voorbereiding en uitwerking van het plan.

Vraag 7:

Het vaste tarief voor energielevering zal per januari 2026 sterk stijgen, wegens de verhoging van de energiekosten. Kan de staatssecretaris aangeven of het kabinet zal ingrijpen?

Antwoord:

Het ministerie van KGG stelt jaarlijks 4,1 miljoen euro beschikbaar om de vaste netkosten in Bonaire, Sint-Eustatius en Saba te verlagen. KGG heeft besloten dit beleid te blijven handhaven. In 2025 en 2026 is er vanuit de koopkrachtmiddelen voor CN een aanvullende subsidie van 1 miljoen euro per jaar beschikbaar om de vaste netkosten voor alle kleine aansluitingen (voornamelijk huishoudens) verder te verlagen. Door onder andere de groei van het aantal aansluitingen en de verhoogde tarieven is dit bedrag niet meer toereikend om de vaste netkosten te verlagen tot het niveau in Europees Nederland. Het is aan het volgende kabinet om een besluit te nemen over het handhaven van de subsidie om de betaalbaarheid van elektra te garanderen.